DREW LAUNAY

GHIDUL XENO®

FOBULUI

Xenofobie:
s.f. (<fr: *xénophobie)* frica irațională de străini, probabil justificată, întotdeauna de înțeles.

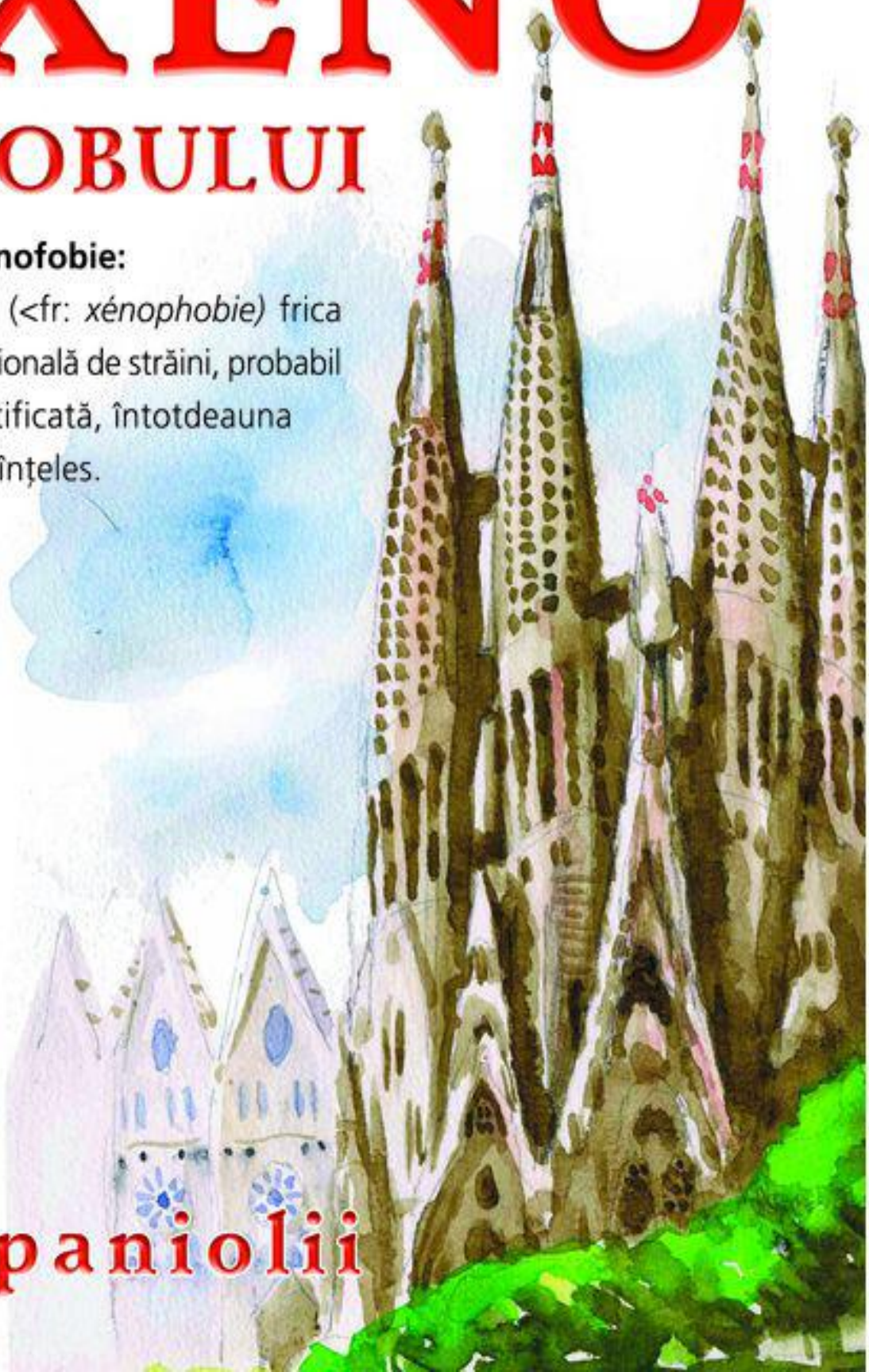

spaniolii

NEMIRA
plăcerea lecturii

Drew Launay
Ghidul Xenofobului - Spaniolii

Drew Launay
The Xenophobe's Guide to the Spanish
© Copyright Oval Projects, 1993, 1999

© Nemira, 2010

Traducere din limba engleză Mihai-Dan Pavelescu

Coperta colecţiei: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU
Ilustraţia copertei: Irina DOBRESCU

Redactor: Oana IONAŞCU
Tehnoredactor: Corneliu ALEXANDRESCU

„Ghidul Xenofobului” este o marcă înregistrată.
Toate drepturile rezervate.

Orice reproducere, totală sau parţială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă şi se pedepseşte conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-579-042-1

Lectura digitală protejează mediul

Versiune electronică realizată de Elefant.ro

***

Cuprins

- Naționalism și identitate
- Caracter
- Comportament
- Maniere
- Atitudini și valori
- Obsesii
- Obiceiuri și tradiții

Drew Launay a călătorit pentru prima dată în Spania în 1969, şi n-a înţeles nimic. Când a revenit în 1972, a înţeles şi mai puţin. În 1975 s-a însurat cu o andaluză focoasă, nărăvaşă şi extravagantă ca un sombrero, şi s-a văzut pus în faţa unui fapt împlinit: să o înţeleagă sau să moară.

Născut în Londra din părinţi francezi, beneficiar al unei educaţii englezeşti desăvârşite în Franţa, locuieşte în Spania şi vorbeşte fluent trei limbi. Este europeanul perfect: poate şofa şi pe stânga, şi pe dreapta. A semnat piese de teatru, documentare BBC despre Spania şi mai bine de o duzină de romane scrise sub diverse pseudonime. S-a stabilit în Nerja, la est de Malaga, unde se bucură de sieste prelungite în puţinele zile libere dintre festivalurile oficiale.

Sărbătoarea lui favorită este pe 16 iunie, când statuia Fecioarei Maria este purtată pe mare cu un iaht pentru a binecuvânta peştii, iar o sardea uriaşă din *papier maché* este plimbată prin oraş pe un dric, urmată de o fanfară care cântă marşuri funebre şi de jelitoare îndoliate. La apusul soarelui, sardeaua de hârtie este arsă pe plajă, împreună cu sardele adevărate consumate de mulţimea în extaz. Deocamdată, nimeni n-a oferit vreo explicaţie pentru această ceremonie, dar este un pretext minunat pentru *fiesta*.

„Andaluzi, aragonezi, basci, castilieni, galicieni… deşi se socotesc diferiţi unii faţă de alţii, toţi se consideră mult mai diferiţi faţă de extranjeros.”

Populaţia Spaniei este de 45 de milioane de locuitori, comparativ cu 62 de milioane englezi, 59 de milioane italieni, 64 de milioane francezi, 82 de milioane germani şi 306 milioane americani.

Naţionalism şi identitate

Spaniolilor nu le pasă în mod deosebit de ceea ce cred alte popoare despre ei; de altfel, nu sunt interesaţi nici de propria lor ţară. Vechile proverbe patriotice de felul „Fumul patriei mele străluceşte mai puternic decât focurile altor ţări" sau „Dacă Dumnezeu n-ar fi fost Dumnezeu, atunci ar fi fost regele Spaniei" au fost de mult abandonate.

Ei îşi cunosc culorile drapelului naţional, deoarece roşul simbolizează sângele şi galbenul – nisipul, iar pe spanioli îi emoţionează tradiţia coridei. Ei îşi respectă monumentele, arhitectura şi operele de artă care există pentru a fi privite şi savurate de cei pe care-i interesează aşa ceva, dar nu s-ar simţi jigniţi dacă n-aţi şti că Dalí şi Picasso au fost spanioli.

Când naţionalismul este capabil să ofere satisfacţii, spaniolii pot fi naţionalişti, aşa cum au fost, ba chiar cu fanatism, la Jocurile Olimpice ţinute în Barcelona lor. Până atunci îi duruse exact în cot de sporturi, dar cu ocazia aceea s-au edificat că ovaţiile primite din partea familiei şi prietenilor pentru că alergi şi sari pot fi destul de plăcute; însă când Olimpiada s-a mutat la Atlanta, ca să nu mai amintesc de Sydney, ei şi-au pierdut complet orice urmă de interes. Distanţele erau prea mari pentru a merita să se implice. Pe spanioli nu-i stimulează competitivitatea.

Se ştie că mândria faţă de victoriile echipei lor naţionale de fotbal cunoaşte apogeul în timpul meciurilor din Cupa Mondială, dar dacă Spania este eliminată repede, spaniolii vor deveni fără remuşcări suporterii oricărei ţări cu vreun jucător tehnic şi talentat. De obicei un sud-american.

Dacă un film spaniol a fost nominalizat la Oscar, ei vor rămâne cu ochii lipiţi de ecranele televizoarelor pentru a privi ceremonia decernării premiilor, nu atât fiindcă ar dori ca reprezentantul Spaniei să câştige, ci pentru că este un pretext minunat de a sta treji toată noaptea. În Spania, zilele sunt pentru sieste, iar nopţile pentru fieste.

Cum îi văd ei pe alţii

Spaniolii vor acorda atenţie altor popoare numai dacă s-au distrat de minune vizitându-le ţara.

Reciproc, ei vor avea o părere proastă despre alte popoare dacă s-au plictisit în ţările lor. Întrucât cei mai mulţi spanioli n-au izbutit să găsească vreo urmă de viaţă de noapte în Marea Britanie şi le este imposibil să le placă gustul bitterului insipid şi răsuflat, ei tind să-i ignore pe englezi, considerându-i mai degrabă insipizi şi răsuflaţi.

Pe de altă parte îi apreciază foarte mult pe brazilieni, deoarece aceştia nu merg niciodată la culcare, ci-şi petrec nopţile bând şi dansând.

În general spaniolii nu prea fac deosebire între naţii: austrieci, belgieni, chinezi, danezi, francezi, germani, italieni, japonezi… toţi sunt *extranjeros* („străini”), ceea ce nu reprezintă un stigmat, deşi adesea sunt denumiţi prin derizoriul *guiri*, provenit din *guirigay*, care înseamnă „păsărească”, adică limba pe care par s-o vorbească majoritatea străinilor.

Spaniolii au o afinitate cu sud-americanii şi în semn de solidaritate cu aceştia îi privesc pe nord-americani ca pe nişte fascişti smintiţi care ar face bine să nu se mai bage în ţările altora, ci să-şi vadă de treburile lor.

În general însă, ei reacţionează şi judecă individul, nu hoarda, şi apreciază doar exemplarele amuzante.

Cum îi văd alţii pe ei

Spaniolii sunt consideraţi oameni gălăgioşi, lipsiţi de consideraţie pentru alţii, întotdeauna nepunctuali (asta dacă îşi fac apariţia până la urmă), care nu prezintă încredere şi par să nu meargă niciodată la culcare, decât după-amiaza.

Mai rele decât toate sunt aparenta lor indiferenţă la plângeri şi capacitatea de a ignora orice forme de critică.

Andaluzia este cea mai mare, cea mai toridă şi cea mai săracă regiune, iar andaluzii sunt cei mai plini de viaţă spanioli. De acolo provin dansurile, muzica şi costumele pitoreşti cele mai incitante. De aceea organizatorii circuitelor turistice au promovat regiunea ca fiind Spania autentică, însă ar fi greu de imaginat un andaluz şi un galician stând la aceeaşi masă, mâncându-şi pâinea înmuiată în ulei de măsline şi usturoi şi bându-şi cafelele, în timp ce se contrazic care dintre ei este mai spaniol decât celălalt.

Cum se văd ei între ei

Pentru spanioli, problema naţionalismului tinde să fie complicată de limbă.

În secolul al XV-lea, când Isabela (castiliana) şi Ferdinand (arogantul) s-au căsătorit şi a existat o aparenţă de ordine şi unificare, *castellano*, limba vorbită de Isabela, a devenit forma acceptată de comunicare. Odată cu trecerea timpului, diverse comunităţi au decis însă că voiau să-şi demonstreze independenţa şi au început să vorbească în dialecte diferite.

După războiul anticivil, Franco a încercat să unească din nou ţara, interzicând aiurelile acelea, dar n-a izbutit decât să expedieze aspiraţiile în clandestinitatea autonomiei. În clipa în care şi-a dat ultima suflare, toate au ţâşnit din subteran, agitându-şi stindardele şi zbierând „libertate!”.

În regiunea bascilor, pe care locuitorii ei o numesc Euskadi, indicatoarele rutiere sunt în dialectul basc, se încasează taxe basce locale, există o forţă poliţienească bască locală, şcoli basce locale, canal TV basc local şi grupare teroristă locală ETA (*Euskadi Ta Askatasuna* = „Ţara Bască şi Libertate”). În Catalonia, care are propria ei capitală, Barcelona, locuitorii insistă să vorbească în catalană şi vor fi foarte grosolani cu spaniolii nevorbitori de catalană care fac greşeala de a li se adresa în *castellano*. Iar în Galicia lucrurile se petrec aproape identic.

În Spania există şaptesprezece asemenea regiuni, fiecare cu capitala, drapelul şi legislatura proprii, şi multe cochetează cu ideea de a vorbi altă limbă. Însă pe măsură ce coborâţi spre sud, soarele devine din fericire mai arzător, iar entuziasmul pentru întocmirea de noi dicţionare se reduce odată cu prelungirea siestei.

Andaluzi, aragonezi, basci, castilieni, galicieni… deşi se socotesc diferiţi unii faţă de alţii, toţi se consideră mult mai diferiţi faţă de *extranjeros*. Cam aceasta este măsura naţionalismului lor. Ei nu sunt mânaţi de patriotism. Vor prefera să-şi agite drapelele separatiste în locul steagului naţional, fiindcă le plac culorile diferite, dar cei care demonstrează sau discută asemenea sentimente sunt studenţi cu orientări politice sau intelectuali cu preocupări politice, nu majoritatea spaniolilor, care sunt indiferenţi.

Există totuşi o excepţie de la această regulă. Întrebaţi un catalan dacă este naţionalist sau patriot şi el vă va răspunde afirmativ, ba chiar cu pasiune. Nu se va referi însă la Spania ca fiind patria sa, ci la Catalonia.

Cum se văd ei pe ei

Dacă se autoanalizează, ceea ce este îndoielnic, spaniolii se consideră un popor perfect acceptabil într-o lume în care puţine sunt aşa.

Caracter

Oricine ar încerca să-i înţeleagă pe spanioli ar trebui să ştie în primul rând că ei nu consideră absolut nimic important… cu excepţia distracţiei totale.

Dacă ceva nu este distractiv, nu merită osteneala de a fi luat în seamă.

Capabilă să găsească energie nelimitată pentru a satisface această căutare a plăcerilor, uriaşa lor sete de amuzament face ca orice formă neaşteptată de divertisment să treacă în capul listei de priorităţi.

Iar asta înseamnă că spaniolii îşi schimbă întruna ideile. Planificarea nu joacă absolut niciun rol în viaţa lor.

Singurul lucru previzibil la spanioli este imprevizibilitatea lor.

Când le vizitaţi ţara, nu puteţi acţiona potrivit vechiului dicton „În Spania, fă aşa cum fac spaniolii”, deoarece nimeni nu ştie ce vor face ei în clipa următoare.

Individualismo – „individualismul”, care se află la baza caracterului spaniolilor – duce la şovăială când vine vorba de sacrificarea unei părţi cât de mici din interesul propriu în vederea binelui colectiv. De aceea spaniolii nu suferă niciodată de culpabilitate şi sunt indiferenţi la critici, deşi le vor atrage atenţia altora, în mod deschis şi fără a se scuza, asupra defectelor pe care le au.

Spaniolii nu sunt ambiţioşi, invidioşi sau uşor impresionabili şi probabil că vor ridica din umeri la orice întrebări personale, sugerând că răspunsul nu este important, de exemplu:

Î: Ce partid politic susţineţi?

R: O ridicare din umeri.

Î: De câte ori aţi fost căsătorit?

R: O ridicare din umeri.

Î: Doriţi o bere sau o cafea?

R: O ridicare din umeri.

Atitudinea aceasta poate deveni uneori iritantă, de pildă când întrebaţi un impiegat la ce oră pleacă primul tren spre Madrid.

Desigur, timpul este în mod fundamental irelevant pentru spanioli, întrucât sugerează restricţionarea libertăţii, care, la rândul ei, sugerează în mod clar diminuarea distracţiei.

Cuvântul esenţial pe care trebuie să-l reţineţi din vocabularul lor este *mañana* (însoţit de obicei de o ridicare din umeri), care înseamnă „mâine” sau „cândva în cursul zilei de mâine”, sau „poimâine”, sau „răspoimâine” sau „săptămâna

viitoare”, „săptămâna de după săptămâna viitoare”, „luna viitoare”, „poate luna viitoare”, „anul viitor”, „posibil anul viitor”, „mai bine să gândim în termenii anului 2013”, „mai târziu”, „cândva”, „niciodată”, „absolut niciodată”.

Comportament

După Războiul Civil, Biserica spaniolă a formulat regulile comportamentului decent, care se cereau respectate cu stricteţe. Femeilor nu li se îngăduia să umble pe stradă cu rochii prea strâmte „în locurile ce stârnesc patimile spurcate ale bărbaţilor”, nicio femeie nu trebuia să fie văzută mergând pe bicicletă sau purtând pantaloni, iar dansurile „moderne” erau strict interzise.

Străinii prost informaţi cred că astfel de atitudini continuă să prevaleze. Nu este adevărat! Actualmente femeile apar pe străzi cu rochii atât de strâmte, încât patimile spurcate ale bărbaţilor le ţâşnesc realmente prin ochi; mountain bike-urile unisex sunt călărite cu sălbăticie de către entuziaste; femeile nu numai că poartă blugi, ci se asigură şi că pielea lor mătăsoasă şi bronzată poate fi întrezărită prin sfâşieturile premeditate de pe coapse, genunchi şi fese, iar dansurile moderne au fost înlocuite cu rotirile însufleţite din discoteci.

Familie

S-ar putea spune că familia guvernează concepţia spaniolilor despre viaţă, în tot cazul felul în care se bucură de viaţă. Rareori ei vor pune la cale ceva, dar când o vor face îi vor include pe membrii familiei în planurile acelea, altminteri nu se vor simţi fericiţi.

Un vechi cântec popular spaniol subliniază acest aspect:

„Frumoasă nu eşti, nici n-ai bani, însă o iubeşti pe mama şi pentru asta eu te iubesc pe tine."

Familia şi căminul sunt mult mai importante decât câştigurile materiale, iar îndepărtarea de confort şi securitate este privită ca o indicaţie a eşecului, nu ca o realizare. Ba chiar, mamele nu înţeleg de ce fiii lor ar dori să plece din căminul natal pentru orice alt scop decât cel de a-şi întemeia propriul cămin. Până şi atunci este de aşteptat din partea soţiei, nu a soţului, să-şi părăsească familia.

Copii

Pentru spanioli, copiii, indiferent cui aparţin ei, ocupă primul loc, iar interzicerea accesului lor în baruri sau în locurile destinate divertismentelor pentru adulţi, aşa cum se practică în alte ţări, nu numai că este de neconceput, ci este privită ca o lipsă de civilizaţie.

Copiii nu trebuie doar văzuţi, ci şi încurajaţi să fie auziţi, cât mai sonor, întrucât ei constituie dovezile vieţii şi continuităţii ce trebuie proclamate cu bucurie. Ei nu sunt niciodată trimişi la culcare drept pedeapsă, ba chiar nu sunt niciodată trimişi la culcare. Mulţi ţânci vor fi văzuţi jucându-se sub o masă de restaurant la ora două noaptea, în timp ce mândrii părinţi şi prietenii lor le admiră ochişorii ca nişte măsline, zulufii cârlionţaţi sau croielile ultramoderne ale costumaşelor.

Bătrâni

Felul în care se comportă cu bătrânii este la fel de exemplar.

Este cu totul neobişnuit ca spaniolii să nu aibă grijă de membrii cei mai vârstnici ai familiei lor.

Căminele pentru bătrâni sunt puţine şi se adresează numai acelora cu adevărat nefericiţi, fără un suflet bun care să-i îngrijească. În majoritatea oraşelor şi satelor, bunicii şi bunicele, străbunicii şi străbunicele vor fi văzuţi în pragul uşii sau pe balcon, într-un balansoar, privind fericiţi spectacolul străzii, continuând să aparţină comunităţii, indiferent dacă patriarhal, matriarhal, sforăind sau băloşind în colţul gurii.

Excentrici şi minorităţi

Spaniolii excentrici sunt destul de rari; încă din zilele invaziei hipioţilor americani, nimeni nu mai acordă prea mare atenţie unor comportamente ieşite din comun.

Excentricul admirat este poate acel *señor* de stil vechi, care-şi călăreşte bidiviul prin oraş cu aroganţa celui care deţine aşezarea, fiindcă probabil aşa şi stau lucrurile, sau mai puţin îndrăgitul şi prea spilcuitul tânăr care-şi lasă unghia de la degetul mic să crească cu o jumătate de centimetru mai lungă decât celelalte pentru a atrage atenţia că el nu-i un muncitor şi pentru a demonstra dispreţul faţă de *chulo* („proxeneţi”) şi *gitano* („ţigani”).

Spaniolii nu sunt rasişti. Ei pur şi simplu îi urăsc pe ţigani cu pasiune şi, pe cât posibil, nu vor avea nimic de-a face cu ei.

Cu excepţia acestei lipse de amabilitate faţă de indivizii aceia chipeşi şi cu priviri înflăcărate, spaniolii ignoră în general culoarea pielii sau credinţa altora, deoarece nu există absolut niciun motiv pentru care aşa ceva i-ar preocupa.

Maniere

În general, spaniolii tind să fie mai puţin protocolari decât alte popoare în privinţa manierelor. Ei speră că odraslele lor se vor comporta frumos în public, dar nu-i vor muştrului acasă aşa cum fac francezii. Coatele proptite pe masă nu sunt încurajate, însă nici nu vor atrage o admonestare.

„Pardon” şi „mulţumesc” nu sunt termeni pe care să-i auziţi prea des. Scuzele nu sunt aşteptate pentru ofensele minore, tot aşa cum nici gratitudinea nu se revarsă asupra celor generoşi. Spaniolii consideră că astfel de reacţii sunt artificiale sau false. Dacă sunt încântaţi, ei o arată; în mod similar, nu depun prea multe eforturi pentru a-şi camufla nemulţumirea.

Cuţitul şi furculiţa aşezate la sfârşitul mesei într-o parte a farfuriei sunt la fel de obişnuite ca peste tot în lume. La masă, manierele trec pe locul al doilea după lăcomie. Entuziasmul faţă de platourile aşezate în centrul mesei îi va determina adesea pe toţi să se întindă imediat într-acolo şi să-şi folosească degetele pentru a înhăţa o bucată, până când cineva nu va îndrepta situaţia, având bunăvoinţa să umple cu vârf farfuriile individuale. Comercializarea şerveţelelor din hârtie (care apoi zac aruncate pe podea sub masă) a adus milioane câtorva oameni de afaceri inteligenţi.

În unele familii, persoanele foarte vârstnice continuă să prefere să mănânce singure. În anii de sărăcie extremă, s-a format o falsă pudoare legată de actul mâncatului, care era considerat un lux; fiecare membru al familiei îşi prepara propria mâncare pe care o consuma la o masă separată, cu spatele spre ceilalţi.

Formule de salut

Comportamentul social al spaniolilor este probabil cel mai neprotocolar din lume. Deşi limbajul oferă un curtenitor *usted* („dumneavoastră") şi un familiar *tú* („tu"), *usted* este frecvent abandonat, fiindcă nimeni nu-şi bate capul cu formalismul. Pentru străini poate fi o problemă ce termen să folosească şi când anume, deoarece *usted* rostit pe un ton sarcastic poate fi insultător, sugerând că persoana căreia îi este adresat se comportă arogant.

Pe de altă parte nu vă puteţi adresa cu *tú* doamnelor bătrâne sau persoanelor importante, dar dacă faceţi greşeala să spuneţi *usted* unui poliţist de la circulaţie cu speranţa de a vă da bine pe lângă el, vă puteţi alege cu un cadou sub forma unei amenzi pentru parcare incorectă, deşi poate că nici nu aveţi automobil.

În Spania, formulările *Don* sau *Doña* constituie un semn de respect. Profesorilor, medicilor, avocaţilor şi altor categorii profesionale li se va spune *Don* (Juan, Diego, Quijote), pentru că este un titlu care se foloseşte doar înaintea prenumelui unui domn sau unei doamne.

Bărbaţii spanioli au instaurat cu iscusinţă tradiţia sărutării tuturor femeilor pe ambii obraji în timp ce le strâng mâna. De aceea prezentările făcute acasă, pe stradă, în localuri sau oriunde altundeva durează foarte mult – mai mult chiar decât în Franţa (unde trebuie să-ţi rezervi o oră pentru a da mâna cu toţi cei prezenţi), întrucât bărbaţii vor săruta femeile, femeile vor săruta femeile, copiii îi vor săruta pe ceilalţi copii, mătuşile îi vor săruta pe unchi, verişori, bunici, bunice, bucătăreasa, hoţul, soţia şi amantul ei.

Iar toate acestea se datorează faptului că, privindu-i global, spaniolii sunt gregari şi emoţionali fără reţineri. Ei sunt încântaţi să întâlnească cunoştinţe noi, cunoştinţe vechi, prieteni vechi şi prieteni noi, iar în acest scop stabilesc permanent întâlniri pentru cafeaua de dimineaţă, prânz, cafeaua de după-amiază, cină, cafeaua de noapte, cafeaua de noapte târzie.

Etichetă

Faptul că 98% din întâlnirile amintite nu mai au loc se datorează etichetei. Spaniolii consideră că este o dovadă de extremă impoliteţe să părăseşti orice persoană cu care te-ai afla înainte ca aceasta să fi terminat de spus orice îţi spunea.

Deoarece spaniolii nu se grăbesc niciodată să termine ceva, orice ţi-ar spune ei poate să dureze o oră… sau două… sau trei… Fiindcă este nepoliticos să-i întrerupi, fie şi pentru a-i anunţa că ai o altă întâlnire, n-o vei face, ci te vei relaxa la gândul că persoana cu care trebuia să te întâlneşti acum cinci ore nu te va aştepta iritată la locul stabilit, pentru că ascultă şi ea o saga interminabilă povestită de un prieten pe care nu-l poate întrerupe, că a pierdut deja trei trenuri şi două autobuze şi nu va ajunge oricum niciodată la întâlnire.

Această incapacitate de a respecta întâlnirile duce în mintea multor cupluri căsătorite la siguranţa fericită că partenerul nu poate comite adulter, întrucât aventurile sentimentale clandestine sunt o imposibilitate în Spania. Dacă un soţ a rezervat în secret o cameră pentru un rendez-vous scurt cu secretara sa după orele de program în ziua de marţi, ştiind că soţia lui va fi ocupată cu vizitarea unei mătuşi îndepărtate, este improbabil ca plănuita întâlnire de amor să aibă loc vreodată, fiindcă:

1. În drum spre hotel, el se va întâlni cu un vechi coleg de şcoală şi vor bea împreună o cafea pentru a depăna amintiri (trei ore).

2. Secretara va fi invitată la o cafea de către altă secretară, pentru a discuta avantajele şi dezavantajele plănuitei întâlniri de amor (patru ore).

3. Soţia nu va merge să-şi viziteze mătuşa îndepărtată, deoarece va cunoaşte pe peron un tânăr drăguţ care-i va sugera o cafea în bufetul gării şi-i va spune că-i plac teribil formele trupului ei (două până la trei ore).

Cozi

Cozile de la magazine nu pot fi considerate niciodată invenţia spaniolilor. E o chestiune de mândrie, care scânteiază în ochii entuziaşti, să fii tu primul servit în orice magazin, dând dovadă de cât mai puţină subtilitate cu putinţă, ceea ce-i face pe *extranjeros* să se împurpureze la faţă în măcelării, dacă ei înşişi nu sunt versaţi în arta ocolirii cozilor.

Coatele puternice şi ascuţite, dublate de o masă corporală corespunzătoare, constituie un atu, ca şi orice informaţii despre problemele de familie ale măcelarului în privinţa cărora să-i puteţi oferi sfaturi peste capetele tuturor, cu glasul cel mai răsunător de care sunteţi capabil.

Măcelarul sau nevasta lui sau ajutorul lor vor fi complet indiferenţi la îmbrâncelile ce se petrec dincolo de tejghea şi-l vor servi pe primul intrat în raza lor vizuală sau pe oricine oferă bârfa cea mai suculentă. Zvonul inedit al adulterului recent al unui vecin este o cale sigură de a vă căpăta cotletele de porc înaintea altora. „Maria! Ai auzit că Antonio a fugit cu nevasta lui Manolo şi că Manolo a invitat-o pe tânăra Carmen aseară la un lichior de caise? Vreau şi eu patru cotlete de porc, un kil de carne tocată şi o juma' de kil de ficat… Da' se zice despre Carmen c-ar fi gravidă cu Pedro, care ar trebui să se-nsoare luna viitoare cu fata lui Antonio – şi şase rinichi şi două sute de grame de cârnaţi *chorizo*. Ştiai că şi Conchita de la florărie a-ncercat acum un an să aibă o relaţie clandestină cu Antonio?"

Câteodată o turistă străină se va trezi împinsă în faţă de către localnici şi, recunoscătoare, va crede că aceştia dovedesc respect politicos pentru bunele ei maniere.

Eroare! Localnicii nu-şi doresc decât ca ea să iasă din magazin, pentru a putea râde nestânjeniţi de felul ridicol în care arăta cu pălăria de pai.

Atitudini şi valori

Bogăţie şi succes

Deşi mândria faţă de posesiuni nu este o trăsătură naţională, pentru spanioli este important să aibă o casă impunătoare, un automobil luxos sau bijuterii valoroase, dar mai degrabă pentru satisfacţie personală şi nu ca urmare a unui comportament competitiv. Ce face vecinul de peste drum cu averea lui, dacă are avere, îl priveşte numai pe el.

O formă nouă de snobism, dar nu foarte serioasă, şi-a făcut apariţia printre arivişti şi se bazează pe toate zorzoanele emblematice ale societăţii moderne. Nu există însă snobism, aşa cum este practicat de francezi, şi nici decantare pe clase, aşa cum este practicată de englezi. Războiul Civil a fost un nivelator extraordinar.

Pentru spanioli banii nu constituie un scop în sine, ca în cazul nord-europenilor. Ei au ştiut dintotdeauna că fericirea esenţială se găseşte în interiorul sufletului şi în ambientul natural: soarele, mulţumirea, securitatea în sânul naturii.

Fericirea individului este considerată mai importantă decât banii. Ciobanul care-şi mână turma prin peisajul rural respirând aerul proaspăt şi iubindu-şi traiul lipsit de griji este mai admirat decât industriaşul bogat care n-are timp de *disfrutar la vida* („a se bucura de viaţă”) şi-şi cheltuieşte mare parte din câştig pentru medicamentele cu care să-şi calmeze ulcerul gastric.

Dacă spaniolii vor totuşi să se fălească, atunci o fac prin intermediul zgomotului, preferabil după lăsarea serii, pentru a se asigura că toată lumea aude că ei trăiesc. La ora unu noaptea te vor anunţa că au închiriat nişte videocasete noi sau că au cumpărat CD-uri, dând sonorul la maximum, în vreme ce pe străzi scuterele se vor întrece cu Hondele tunate. Un motor silenţios le poate trezi nelinişte; hărmălaia maşinilor este dovada că oamenii sunt activi.

Zgomotul nu-i afectează pe spanioli, care par să înflorească în prezenţa lui, şi orice pretext pentru a creşte nivelul sonor este, aparent, primit cu braţele deschise. Sunetele puternice nu-i vor deranja nici pe bătrâni, nici pe tineri, nici pe cei foarte tineri. Liniştea provoacă îngrijorare şi din acest motiv spaniola nu este vorbită, ci zbierată, mai puţin între orele trei şi cinci după-amiaza, când nimeni nu vorbeşte, fiindcă toţi dorm buştean.

Religii

Contrar convingerii generale, Spania nu este o ţară religioasă. De acord, este romano-catolică, dar nu mai este orientată spre religie decât în zilele sfinţilor, care sunt sărbătorite prin ceremonii de un fast extravagant.

În timp ce în Marea Britanie numai trei sfinţi au izbutit să-şi înscrie permanent numele în calendar (Sf. Gheorghe, Sf. Andrei şi Sf. Patrick), în Spania sunt comemoraţi lunar câte o duzină de sfinţi. Fiecare provincie, fiecare oraş sau fiecare sat are sfântul său protector, cu ziua sa proprie – un pretext minunat pentru o fiestă.

Numărul sfinţilor este aproape egal cu cel al sfintelor, dar în vreme ce statuile aproape în mărime naturală ale domnilor care sunt purtate pe străzi în zilele de praznic tind să fie lipsite de strălucire, având veşminte cafenii, ruginii, gri sau alb-murdar, doamnele sunt pline de farmec. Adesea palide şi cu obrajii brăzdaţi de lacrimi, însă cu trăsături interesante, ele sunt invariabil drapate în azuriu sau turcoaz, cu văluri albe brodate şi coroane de argint scânteietor pe capetele înconjurate de halouri aurii.

Cu ocazia aniversării lor, *santos* şi *santas* sunt plimbaţi în procesiuni, la un anumit moment din noapte sau zi, pe spinările a doisprezece bărbaţi puternici şi credincioşi, urmaţi adesea de statuetele lui Iisus Hristos şi a Fecioarei Maria.

Duminica, oamenii nu se înghesuie cu miile în biserici, ci stau în general în afara acestora, pe stradă, privindu-i pe puţinii credincioşi bătrâni care ies, curioşi să le citească pe chipuri dacă trăirile avute în lăcaşul sfânt le-au adus vreun câştig.

Cât despre generaţia cea mai tânără, membrii ei trebuie să înveţe catehismul papagaliceşte, pentru a-şi lua prima Sfântă Împărtăşanie la vârsta de opt ani, dar asta numai pentru ca bunicii, părinţii, unchii, mătuşile, verişorii de gradul I, verişorii de gradul al II-lea, verişorii de gradul al III-lea şi toate familiile lor să aibă un pretext pentru altă fiestă, la care preotul speră să fie invitat.

Istoria religiei spaniole tinde din păcate să meargă mână în mănuşă cu imaginea cruzimii, iar aceasta se datorează Inchiziţiei.

Tomás de Torquemada (1420–1498) a fost primul Mare Inchizitor şi el este privit cu respect de spanioli, deoarece, deşi destul de afurisit cu cei care refuzau să creadă în convingerile lui, n-a fost un individ nepăsător, ci s-a bucurat din toată inima de ceea ce făcea.

În mod clar n-a fost singurul, pentru că, după moartea lui, persecuţiile au continuat. Statisticile arată că între 1471 şi 1781 naţiunea a fost secătuită de liber-cugetători cu rata de peste o mie de persoane anual. Cifrele din cei peste trei sute de ani cuprind treizeci şi două de mii de arşi pe rug, şaptesprezece mii de arşi în efigie (aceia care, în mod nesportiv, îşi dădeau duhul în temniţă înainte de a putea fi aduşi la grătar) şi două sute nouăzeci şi unu de mii de condamnaţi la diverse tipuri inovative de tortură.

În prezent, Biserica nu mai torturează pe nimeni, dar aşteaptă din partea Vaticanului să creeze cât mai mulţi sfinţi noi, astfel ca alte zile de sărbătoare, divertismente religioase alternative, să poată fi adăugate în calendar.

Obsesii

Siestă

Pe cât posibil spaniolii nu se culcă niciodată seara, fiindcă astfel ar putea pierde ceva mai interesant decât somnul. Pe de altă parte, ei nu ratează niciodată posibilitatea unei sieste.

Fără doar şi poate, siesta este principala obsesie spaniolă. Somnul de două ore de după prânz este atât de sacru, încât orice persoană care este văzută în picioare între orele trei şi cinci este considerată nebună de legat.

Loterie

Jocurile de noroc reprezintă o pasiune a spaniolilor, iar principalul joc al anului se numeşte *el gordo*, „Grăsanul”. Loteria are loc anual pe 22 decembrie şi se susţine că ar fi cea mai mare din lume. Numărul câştigător este recompensat cu trei milioane de euro, dar fiecare bilet costă două sute de euro şi de aceea oamenii cumpără de obicei o *décimo* (o zecime de bilet), după care se strâng în grupuri în cluburile sau la locurile de muncă pentru a cumpăra tot biletul.

Extragerea numerelor câştigătoare este un eveniment de importanţă naţională, la care milioane de telespectatori urmăresc cum orfanii din şcoala madrilenă San Ildefonso scot pe rând bilele din coşurile uriaşe ce se rotesc şi cântă numerele, ca şi cum ar psalmodia. Tradiţia are o vechime de două secole şi este un eveniment aproape la fel de religios ca şi mesa din noaptea de Crăciun.

Macho

Se spune despre masculul spaniol că a fost educat nu să fie fericit, ci să fie bărbat adevărat (viril). Poate că aşa au stat lucrurile cândva, dar, întrucât nimeni n-a fost în stare să definească în mod exact bărbatul adevărat, feministele din Spania au dus-o mult mai uşor imediat ce populaţia a început să urmărească reclamele TV. Ocupând poziţii-cheie printre directorii executivi din lumea publicităţii, ele i-au pus pe bărbaţii „adevăraţi" să spele vesela, să-şi calce singuri pantalonii şi să schimbe scutecele pruncilor.

Pentru spaniolii care continuă să aibă o înclinaţie spre stilul macho, sociologul José Vincent Marqués are un răspuns: „Dacă doreşti să fii iubit şi ascultat, ia-ţi un câine. Dacă-ţi place să ai mereu dreptate, ia-ţi un papagal. Dacă vrei să te cerţi şi locuieşti la parter, ia-ţi un catâr."

Caracterul macho nu este o obsesie spaniolă, ci o obsesie a străinilor despre bărbatul spaniol.

Obiceiuri şi tradiţii

Plimbare şi taclale

Tradiţia spaniolă a plimbării de seară prin oraş pentru a te întâlni cu lumea, cunoscută ca *paseo*, este la fel de veche ca şi corolarul ei, *ocio*, taclalele pentru trecerea timpului. Spaniolii le vor face oriunde şi oricând.

Deşi clasele de mijloc au devenit conştiente de avantajele traiului departe de hărmălaia şi poluarea din marile oraşe, şi-şi pot permite să trăiască în mediile rurale înconjurătoare mai liniştite şi mai sănătoase, nepotolitul lor entuziasm faţă de întâlnirea cu prietenii şi dorinţa nestăpânită de a merge pe străzi braţ la braţ pentru a se întâlni cu alţii care merg pe străzi braţ la braţ le opresc să se mute prea departe de centru.

Mulţi dintre cei care au încercat să trăiască în afara oraşelor au renunţat şi s-au întors la vacarm, considerând că viaţa în suburbii este insuportabil de plictisitoare.

Există de asemenea teama că, fiind departe de viaţa oraşului, ar putea rata vreo noutate.

Nume de familie şi prenume

Folosirea unui nume de familie compus este tradiţională şi necesită destulă capacitate de concentrare pentru a fi înţeleasă.

Când se mărită, femeile nu adoptă numele de familie al soţului, ci îşi păstrează propriul nume. La naştere, copiii primesc mai întâi primul nume de familie al tatălui, urmat de primul nume de familie al mamei. Astfel:

- Dacă Felipe Rodríguez Fernández se însoară cu Pilar Gómez Díaz, numele soţiei va rămâne Pilar Gómez Díaz.

- Dacă ei vor avea o fată pe care o botează Mercedes, numele complet al fetei va fi Mercedes Rodríguez Gómez.

- Dacă Mercedes Rodríguez Gómez se mărită cu Juan García Martínez, numele ei va continua să fie Mercedes Rodríguez Gómez, dar fiul ei Pedro se va numi Pedro García Rodríguez, iar sora lui, Carmen, se va numi Carmen García Rodríguez.

Din fericire în lumea afacerilor se foloseşte doar primul nume de familie. Felipe Rodríguez Fernández va fi cunoscut ca Señor Rodríguez. În unele acte oficiale, pentru a se asigura că nu se comit greşeli, femeile vor recunoaşte numele soţilor, admiţând că le aparţin. Astfel Pilar Gómez Díaz care s-a măritat cu Felipe Rodríguez Fernández se va iscăli Pilar Gómez Díaz de Rodríguez. După moartea bietului Felipe, Pilar se poate semna Pilar Gómez Díaz *viuda de* („văduva lui") Rodríguez.

Toate aceste nume de familie compuse nu au niciodată cratimă, cu excepţia cazurilor în care sunt nume compuse de felul celor care există şi în alte limbi, situaţie în care deţinătorul lor va avea trei nume de familie – de exemplu, Fernando González Molina-Torres, Molina-Torres fiind numele de familie compus în stilul cu cratimă specific altor limbi. Iar dacă se întâmplă ca ambii membri ai unui cuplu căsătorit să aibă nume de familie compuse, atunci copiii lor vor avea patru nume de familie; de exemplu, Javier Aguilar-Pascual López-Matías.

Pentru a uşura înţelegerea generală a acestor aspecte, tradiţia cere ca mulţi fii să capete acelaşi prenume ca tatăl lor, iar fiicele, acelaşi prenume ca mama lor, astfel că în aceeaşi familie pot exista mai mulţi Eduardo şi mai multe Margarita, care în mod invariabil vor fi strigaţi după porecle, ca să zăpăcească şi mai mult situaţia; de exemplu: Francisco = Paco, José = Pepe, Manuel = Manolo, Enrique = Quique, María Isabel = Maribel, Providencia = Provi, Inmaculada = Inma, Remedios = Remi, Dolores = Loli şi aşa mai departe.

Trebuie de asemenea ştiut că pe mulţi băieţi îi cheamă José María, iar pe multe fete le cheamă María José. De acea, dacă întâlniţi un tată şi un fiu pe care-i cheamă José María şi o mamă şi o fiică pe care le cheamă María José, poate că ar fi mai prudent să nu-i invitaţi pe toţi la masă.

Toate acestea sunt însă floare la ureche prin comparaţie cu ceea ce vă aşteaptă când căutaţi pe cineva într-o carte de telefon spaniolă. Numerele de telefon sunt ordonate după numele de familie ale fericiţilor proprietari de posturi telefonice.

Felipe Rodríguez Fernández va apărea astfel ca Rodríguez Fernández, F.

Întrucât are multe rude cu acelaşi nume, veţi găsi probabil şapte sute de Rodríguez Fernández, F. Dacă aveţi ghinionul să nu-i cunoaşteţi adresa, este recomandabil să renunţaţi la tentativa de a-l contacta prin telefon. Oricum probabil că nu-i acasă, ci a ieşit să bea o cafea cu cineva.

Dacă trebuie să telefonaţi la o farmacie, la un instalator sau la un atelier auto şi sunteţi îndeajuns de inteligent ca să ştiţi că farmacia se numeşte Pintada (fiindcă se găseşte pe o stradă numită Calle Pintada), că instalatorul lucrează împreună cu fratele lui sub numele de Hermanos Moreno („Fraţii Bruneţi”) sau că atelierul pe care-l căutaţi este Renault, nu le veţi putea găsi sub niciuna dintre denumirile respective. Numerele de telefon ale firmelor sunt publicate sub numele persoanei care plăteşte factura telefonică – iar mai mult ca sigur aceasta va fi soacra farmacistului, mătuşa instalatorilor sau proprietarul iniţial al locului pe care atelierul Renault a fost construit acum zece ani.

Naştere, căsătorie şi moarte

Din cauza telenovelelor sud-americane ce captează inimile şi minţile mamelor, bunicilor şi străbunicilor care în mod normal abia aşteaptă o naştere, o căsătorie sau un deces în familie pentru a anima plictiseala vieţii cotidiene, pruncii, nunţile şi înmormântările au devenit mai puţin vitale.

Nerăbdarea din fiecare seară de a te aşeza în faţa micului ecran pentru a afla dacă Manuela şi nepoata surorii ei vitrege au fost lăsate gravide de acelaşi flăcău mişel, dar chipeş, tinde să împingă în plan secundar reuniunile de familie aşteptate de obicei cu nerăbdare, deşi spaniolii continuă să cheltuiască foarte mult timp şi energie, şi chiar mai mulţi bani, pe hăinuţe, pătuţuri, landouri şi jucării pentru nou-născuţi, ca să nu mai amintesc de averea tocată la nunta unei fiice sau cu un sicriu elegant pentru iubitul răposat.

Naşterile la spanioli diferă prea puţin de ceea ce puteţi găsi la alte popoare, cu excepţia faptului că mama poate fi adusă în goana mare la maternitate în ceasul al treisprezecelea, nu al doisprezecelea, ca urmare a numeroaselor ei strângeri din umeri atunci când simte semnele decisive. Reacţia aceasta se datorează faptului că ea este sigură că evenimentul nu va fi plăcut şi preferă să-l amâne cât mai mult cu putinţă. Mulţi copii văd lumina nopţii în traficul aglomerat în automobilul familiei sau într-un taxi în drum spre maternitate, iar şi mai mulţi o văd în autobuze, întrucât viitorul tată nu poate fi găsit, fiindcă a ieşit să bea o cafea cu taximetristul.

„La mulţi ani” se cântă de două ori pe an, o dată la aniversarea naşterii propriu-zise şi o dată (mult mai important!) de ziua onomastică, deoarece este cu totul neobişnuit ca un spaniol să nu poarte un nume de sfânt. Aceasta îngăduie desigur părinţilor să-i invite pe bunici, mătuşi, unchi, verişorii de gradul I, verişorii de gradul al II-lea, verişorii de gradul al III-lea şi familiile lor la două fieste pe an, în loc de una singură.

Nunţile se derulează la fel ca în orice altă parte a creştinătăţii, cu mai multă atenţie acordată rochiei miresei şi unchiului cu videocamera care se bălăbăneşte deasupra altarului, decât ceremoniei religioase în sine. Domnişoarele de onoare abundă, confetti şi boabe de orez sunt azvârlite cu ardoare, iar buchetele sunt aruncate peste umăr pentru următoarele victime.

Pe de altă parte, înmormântările diferă mult în Spania şi principala lor trăsătură este că se termină foarte repede. Dacă decedatul nu poate fi depozitat în frigiderul unei morgi, atunci

el trebuie „îngropat” în următoarele şaptezeci şi două de ore. Dacă există posibilitatea frigiderului, nu se aplică nicio limită.

Cadavrele nu sunt îngropate, ci „înzidite” în nişe, pentru că granitul din sol tinde să facă oarecum obositoare munca groparilor. Sicriele sunt introduse în găuri mari din cărămizi şi ciment, care sunt astupate cu şi mai multe cărămizi şi ciment.

De obicei nişele nu sunt cumpărate, ci închiriate de la primărie, care administrează cimitirele. În cazul în care chiria n-a fost achitată, rămăşiţele sicrielor sunt scoase după un timp şi plasate într-o groapă comună aflată în acelaşi cimitir, ca să se elibereze nişa pentru alt beneficiar a cărui familie va plăti chiria.

Tradiţia îmbrăcării în haine de doliu dispare cu iuţeală. Dacă în trecut era de aşteptat din partea unei neveste, fiice sau surori a răposatului să poarte ani de zile veşminte negre şi, dacă erau atât de ghinioniste încât să-şi piardă consecutiv soţul, tatăl şi fratele, purtau negru tot restul vieţii lor, în prezent multe dintre actualele văduve vesele sunt văzute la numai o lună sau două de la moartea partenerului afişând haine ţipătoare sau un trening multicolor în drum spre cursul de gimnastică aerobică.

Atitudinea aceasta nu este menită a demonstra o lipsă de sensibilitate, ci reprezintă pur şi simplu dorinţa de a continua trăirea vieţii din plin. La urma urmelor, doliul nu este deloc amuzant.

Divorţ

Începând cu anul 1980, procedura de divorţ în Spania este foarte simplă. Dacă soţul şi soţia cad de acord să se despartă, ei pot fi divorţaţi după doi ani. Dacă unul dintre parteneri nu vrea să se separe, atunci celălalt trebuie să dea dovadă de cruzime, să-şi părăsească domiciliul conjugal sau să comită adulter pentru a obţine o separare legală, pentru ca peste cinci ani să se pronunţe divorţul.

Ca atare un soţ care doreşte să scape de o soţie iritantă şi în acelaşi timp greu de dezlipit trebuie să-i tragă o mamă de bătaie, să-şi facă bagajele şi să plece la casa părintească. O soţie care intenţionează să-i dea papucii unui soţ insipid, dar statornic, îi poate trage un şut acolo unde îl doare cel mai tare, să-şi facă bagajele, ori să plece cu lăptarul. (Deşi lăptarii, aşa cum sunt cunoscuţi în Anglia, nu există în Spania, fiindcă laptele nu este adus în pragul casei.) De altfel nici ziarele nu sunt aduse, aşa că nu are rost căutarea unui amant mai tânăr din această categorie.

Oportunitatea cea mai bună o reprezintă ascuţitorul de cuţite care-şi plimbă tocila pe străzi cu bicicleta în dimineţile de joi.

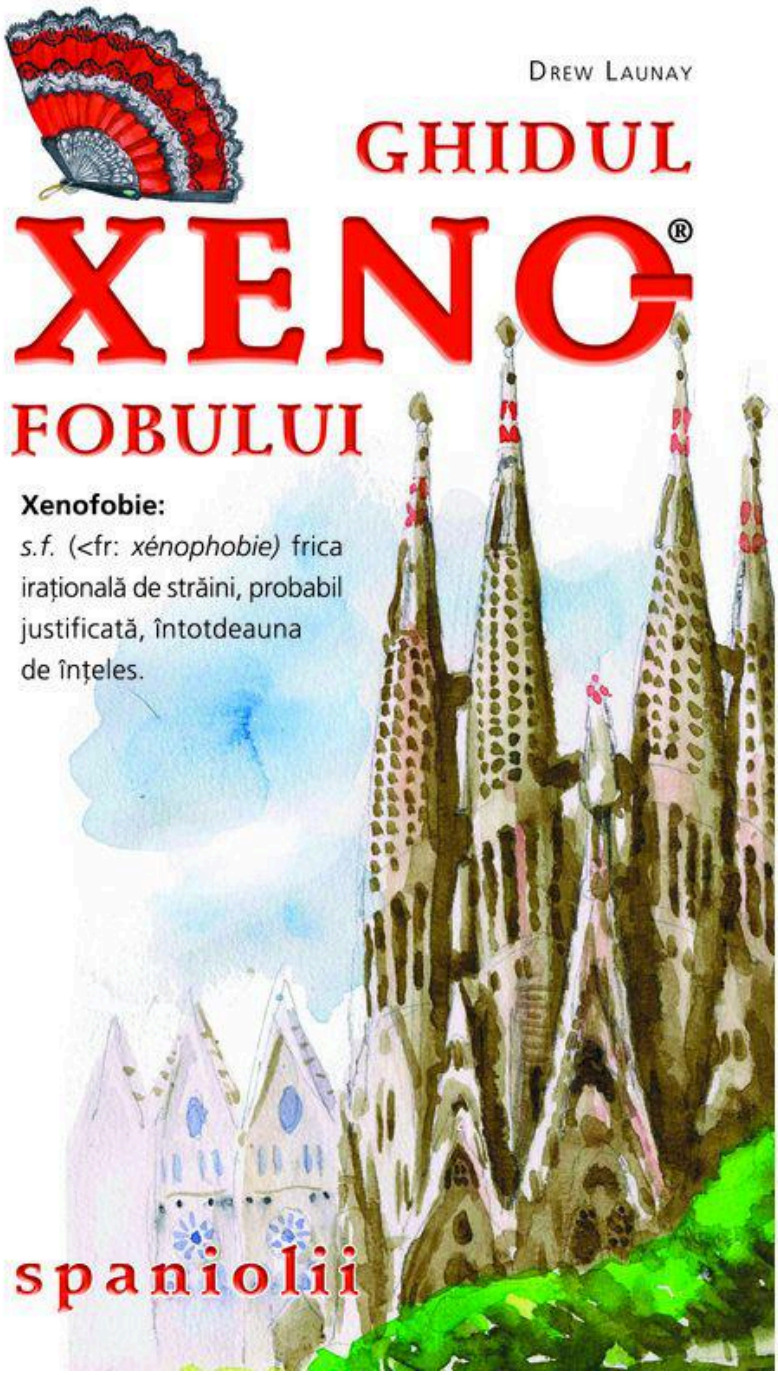
DREW LAUNAY
GHIDUL
XENO®
FOBULUI
Xenofobie:
s.f. (<fr: xénophobie) frica iraţională de străini, probabil justificată, întotdeauna de înţeles.
spaniolii

Table of Contents

Naţionalism şi identitate
Caracter
Comportament
Maniere
Atitudini şi valori
Obsesii
Obiceiuri şi tradiţii

Table of Contents

Naţionalism şi identitate 6
Caracter 11
Comportament 13
Maniere 18
Atitudini şi valori 22
Obsesii 25
Obiceiuri şi tradiţii 28